

יותר משלוש מאות כהנים גדולים, שכל אחד לא הוציא שנתו, ונשתהו מלמנות אחר, ונוכחו דקא מירחקא שנדחקת הלשכה מהוצאה זו בכל שנה במשך זמן ממושך.

הייתי אומר [תקנו ואמרן]: יגבו לה מן היורשים, וימסרוה לציבור.

וכיון דחזי דקא פשעי בה יורשין ואין מביאין אותה, חזרו והתקינו שתהא באה מתרומת הלשכה, כדין תורה,

נמצא, שמן התורה היא באה משל ציבור, ואין זה סתירה למה ששינו במשנה שהיא באה משל ציבור מתנאי בית דין. לפי שהוצרכו לתנאי זה, כיון שתקנו קודם לכן שתבוא משל יורשין.

שינו במשנה: ושלמימה היתה קריבה מנחת החביתין כשמת הכהן הגדול ולא מינו אחר תחתיו. שכיון שבאה משל ציבור לרבי שמעון, או משל יורשין לרבי יהודה, אין בה דין "מחציתה" האמור בתורה, אלא מקריבים עשרון שלם [בבוקר]. או גם בערב כפי שיבואר להלן].

רבי יוסה אומר: רבי יוחנן בעי בדין זה:

האם היא באה שלימה כשחרית ושלימה בין הערביים, שני עשרונים בכל יום.

או דלמא היא באה רק שלימה שחרית, ותו לא. לפי שאין בה דין מחצית. ולא נצטוו אלא על עשירית האיפה בכל יום.

ובטילה הקרבת מנחת חביתין של בין הערביים.

[גירסת הגר"א] הדר רבי יוחנן והתבונן, ופשיטא ליה [ונפשט לו הספק] שמקריב

רבי שמעון אומר: אינה באה משל יורשים אלא משל ציבור. שנאמר בה "חק עולם", ודרשינן: שבאה משל עולם.

ועוד דרשינן: הא דכתיב "כליל תקטר" — שתהא כולה כליל בחקטרה!

והיינו, שאינה נאכלת אף כשבאה משל ציבור, למרות שעתה היא אינה מנחת כהן. [גירסת הגר"א]

ומקשינן על הברייתא, שמבואר בה כי לפי רבי שמעון, מנחת כהן גדול לאחר שמת, באה משל ציבור:

רבי בא בר ממל בעי [הקשה]: מוחלפה שטתיה דרבי שמעון! מוחלפת [יש סתירה בשיטתו], לכאורה.

כי תמן, במשנתינו אמר שמנחה זו באה משל יורשין של הכהן הגדול, שהרי אמר במשנה שתנאי בית דין התנו שתהא באה משל ציבור.

אלמא מעיקר הדין משל יורשין היתה באה, ורק התנו שתבוא משל ציבור.

ואילו הכא בברייתא, אמר ודרש מן התורה שמשל ציבור היא באה?

אמר רבי חיה בר בא: ולא יאות [שפיר] הוא מקשה?! דקושיא אלימתא היא.

אתא רבי יעקב בר אחא ואמר בשם רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לעולם דבר תורה הוא שתהא באה מן הציבור, וכדדרש רבי שמעון בברייתא מדכתיב "חק עולם" משל עולם תהא.

וכיון דחזי [שראון] בזמן בית שני, שעמדו

של ימימה שחרית, ושל ימימה בין הערביים.

ועדיין דא צריכה ליה [בזו נסתפק]: מהו דין השמן?

כי עד שלא מת הכהן הגדול, היה נותן ג' לוגין לבלילת המנחה בכל יום, לוג ומחצה לחצי עשרון בבוקר, ולוג ומחצה בין הערביים.

אבל עתה, משמת, ומביאים במקומו מנחה זו, שיש לה עשרון שלם בבוקר ועשרון בין הערביים — מהו שיעור שמנה?

מי נימא שגם כמות השמן הוכפלה, ויביא שלשת לוגין בשחרית, ושלשית לוגין בין הערביים.

או דלמא לוג ומחצה שחרית, ולוג ומחצה בין הערביים?

אמר רבי חזקיה, אף הוא צריכה ליה [גם בזו יש להסתפק]: בשיעור הלבונה שמביא עמה.

היות ועל מנחת חביתין היה נותן קומץ לבונה. ועד שלא מת היה נותן מחצית הקומץ לבונה שחרית, ומחצית הקומץ בין הערביים. ועתה משמת והוכפלה מדת הסולת, יש להסתפק:

האם מביא קומץ לבונה בשחרית, וקומץ בין הערביים.

או חצי קומץ בשחרית וחצי קומץ בין הערביים.

אמר רבי יוסי לפשוט את הבעיא של שיעור הלבונה:

כלום, האם כשלמדו לעיקר דין קומץ לבונה

במנחת חביתין, וכי לא מלחם הפנים למדוהו.

שהרי גבי מנחת חביתין לא כתיב כלל קומץ, ובהכרח כי מלחם הפנים למדוהו, בגזירה שוה, שבשניהם נאמר "חק עולם".

וכיון שלמדוהו מלחם הפנים, יש לך לומר: מה לחלן, בלחם הפנים, מביא שני קמחים של לבונה, קומץ לכל אחד משני הסדרים של הלחמים.

אף כאן, במנחת חביתין, מביא שני קמחים לבונה, קומץ לכל הקטרה.

אמר רבי חזקיה לפשוט בעיא קמייתא, האם נכפלה כמות השמן:

כלום האם כשלמדו לשיעור השמן של מנחת חביתין שיהא ג' לוגין, וכי לא מקרבן התמיד למדוהו, שכך שנינו בספרא [תורת כהנים]:

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: כתיב במנחת חביתין "סלת מנחה תמיד". הרי זה בא ללמד, שהרי היא כמנחת התמיד.

מה תמידין, שיעור השמן למנחתם הוא ג' לוגין, אף מנחת חביתין שיעור שמנה הוא ג' לוגין.

ואם כן יש לך לומר: מה להלן בתמיד, מביאין ג' לוגין בבוקר עם תמיד של בוקר, וג' לוגין בערב עם תמיד של בין הערביים.

אף כאן, במנחת חביתין, מביאין ג' לוגין בבוקר וג' לוגין בערב.

שנינו במשנה: אחד מז' דברים שהתקינו בית דין הוא: "ועל הפרה, שלא יהו מועלין באפרה".

נמצא, כי נכון הוא שמן התורה דרשינן שאין מועלין באפר הפרה, אך אף על פי כן הוצרכו לתקנת בית דין שלא יחשבו כמועלין.

שנינו במשנה: תנאי בית דין הוא על הקינין הפסולות, שיהו מביאין תחתיהן קינין אחרים משל ציבור.

תמן בריש פרקין תנינן: מעות שנמצאו במקדש בין קופה שנותנים בה מעות להביא מהם קינין לבין קופה שנותנים בה מעות להביא מהם גזולי עולה לנדבה, אם נמצאו בריחוק מקום, מחציה לזה ומחציה לזה, דהוי ספק השקול — יביאו מהם גזולי עולה ומפרש שם הטעם. [גירסת הגר"א].

ומקשינן: הלוא איכא למיחש שמא באו מעות הללו מקופת קיני חובה, שנתנה אשה יולדת מעותיה שם שיביאו בהן קן לחובתה. ואם יביאו בהן גזולי עולה, נמצא שלא הביאה חובתה.

ואם כן האשה הזאת — כמה היא מתכפרת?

אמר רבי יצחק: תנאי בית דין הוא שהמספק את הקינין להקדש מספק את הפסולות ואת האובדות.

כלומר, אותו אדם שקונים ממנו ההקדש את העופות לצורך קיני חובה מקבל עליו אחריות לתת קינין תחת הקינין שנמצאו פסולות וכן תחת הקינין שנאבדו, ואשה זו תתכפר באותו הקן שיספק זה תחת מעות אלו שנמצאו בין הקופות.

הדרן עלך מעות שנמצאו

אמר ר"ש בר נחמן בשם רבי יונתן: בדין תורה היה צריך להיות שהנהנים מאפר הפרה ימעלו בה, ויביאו קרבן מעילה.

וחן [בית דין של חכמים], גזרו ותקנו שלא ימעלו בה.

כלומר, שלא יהו הנהנים ממנה חשובין כמועלים, ולא יביאו קרבן מעילה.

ומקשינן: וכי רק משום תנאי בית דין אין מועלין באפר הפרה?

וחא תני בברייתא: הא דכתיב גבי פרה אדומה "חטאת היא", בא הכתוב ללמד שרק "היא", הפרה עצמה, קרויה חטאת, ומועלין בה.

ואך ורק בה מועלין, ואין מועלין באפרה.

הרי חזינן שמן התורה אין מועלין באפרה, ולא מתנאי בית דין.

אמר רבי אבהו: אכן מעיקר הדין, מן התורה אין מועלין באפרה.

אלא, שראו חכמים בראשונה [בתחילה], שהיו משתקשקין בה [מזולזלין, לשון קשקוש] ונותנין אותה לרפואה על גבי מכותיהן. לפיכך גזרו שימעלו בה מדרבנן.

וכיון שראו העם שמועלין אפילו באפר הפרה, חשו ולא רצו לבוא ולקבל הזאה על מי שנטמא במת, שחששו שהם מועלין בפרה.

וכשראו חכמים שנגדרו ופרשו העם מלהזות על הטמא, חזרו וגזרו [תקנו] שלא ימעלו בה.

וחזר הדין כדמעיקרא מן התורה, שאין מועלין באפר הפרה.

פרק כל הרוקין

הלכה א מתניתין:

רוק של זב ושל הנדה הוא אב הטומאה, ומטמא מן התורה אדם וכלים. וגזרו חכמים על כל רוק הנמצא שיטמא, משום ספק שמא הוא רוק הזב או רוק הנדה.

המשנה מפרשת דין הרוק הנמצא בירושלים:

כל הרוקין הנמצאים בירושלים טהורים, כי בירושלים לא גזרו טומאה עליהם, ומן הדין אין לטמאותם דאזלינן בתר רובא, ורוב הרוקין של טהורים הם.

חויץ משל הרוקין הנמצאים בשוק העליון של ירושלים, שהם מטמאין, וכדמפרש בגמרא הטעם, דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר: רוקין שנמצאו בשאר כל ימות השנה [שלא בשעת הרגל] אם נמצאו באמצע הדרכים הרי הם טמאים.

שבימות השנה שכיחי טמאים וכיון שהם הרוב הם מהלכים באמצע הדרך, והטהורים שהם המיעוט מהלכין בצידי הדרכים כדי שלא יטמאו בהם, לכן רוק הנמצא באמצע הדרך תלינן שבא מן הטמאין.

והרוקין שנמצאו בצדדין טהורין, שמסתמא מן הטהורים הוא.

דאילו רוקין שנמצאו בשעת הרגל, שאז רוב ישראל טהורים והטמאים שהם המיעוט

מסתלקים והולכים בצידי הדרכים, הדין הוא שהרוקין שנמצאו באמצע הדרך טהורין דמסתמא בא מן הטהורים, ושכצדדים טמאין דתלינן שמן הטמאין הוא בא, מפני שלעולם המיעוטיין מסתלקין לצדדים.

ומפרשת המשנה דין סתם כלים הנמצאים:

כל הכלים הנמצאים בירושלים אם נמצאו בדרך הירידה לבית הטבילה הרי הם טמאין, ששתי דרכים היו מוליכות לבית הטבילה, באחת היו יורדים אליו, ובשניה עולים ממנו.

וכלי שנמצא בדרך הירידה ודאי טמא הוא. שמסתמא הוליכוהו לשם כדי להטבילו, ונפל קודם שהטבילוהו.

ואם נמצאו בדרך העליה מבית הטבילה הרי הן בחזקת טהורין, דמסתבר שכבר הוטבלו ועתה הועלו מן המקוה אחר שנטהרו.

מפני שלא בירידתן למקוה היא עלייתן, שבירידתן הם טמאים ובעלייתן הם טהורים שכבר הוטבלו. זו דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר: כולן טהורים, דלא גזרו על כלים הנמצאים בירושלים טומאה מספק

חויץ מן הסל שהיו מלקטין לתוכו עצמות המתים כשהיו מעבירין אותו מקבר עראי לקבר אבותיו, וחויץ מן המגריפה, שהיו גורפין בה את עצמות המת כשהן מפוזרות, וחויץ מן המריצה [מפרש בגמרא מה היא] המיוחדין לקברות, דהואיל ומיוחדין הם לקברות הרי הם בחזקת טומאה.

דין זה שאמר רבי יוסי כי הכלים הנמצאים בירושלים טהורים הם לא נאמר אלא לגבי חולין, אבל לגבי קדשים החמירו, וכדלהלן:

הנשיא גוסס ביי"ג ניסן, שאם ימות יהיו כל הציבור טמאין, שהרי מצוה על כל ישראל להתעסק בו ויקרב הפסח בטומאה ולא יהיו צריכים לטהר הכלים.

ולפיכך, סכין העומדת לשחיטת הפסח אדם מטבילה, שמא לא ימות הנשיא ויצטרכו סכין טהורה, ולכן סכין הנמצאת בארבעה עשר שוחט בה מיד דחוקה היא שהטבילה מאתמול כדי לשחוט בה את הפסח ביי"ד.

אבל קופיץ, שיש שני ספיקות אם יזדקקו לה.

א. שמא ימות הנשיא ויעשו הפסח בטומאה ואז אין מקריבין קרבן חגיגה בטומאה ולא יזדקקו לקופיץ.

ב. גם אם לא ימות הנשיא שמא לא ימנו על הפסח מנויים הרבה, ויהא בקרבן הפסח מספיק בשר לכל החבורה ואזי הדין שאין מביא עמו קרבן חגיגה.

והיות ויש שני ספיקות אין אדם מטביל את הקופיץ שמא בכל זאת יצטרך לו, ולכן חזקתו שהוא טמא וצריך המוצאו להטבילו.

אם חל ארבעה עשר לחיות בשבת ומצא בו ביום קופיץ הרי זה שוחט בה מיד, ואין צריך להטבילה, ואף שאינו צריך לקופיץ לשבור בה עצמות קרבן החגיגה היום, דאין מביאין קרבן חגיגה בשבת, מכל מקום הרי הוא צריך לה למחר, ליום ט"ו בניסן, לצורך קרבן החגיגה שיקריב אז. והיות ואין מטבילין כלים בשבת, ודאי הטבילה הבעלים שאיבדה ביי"ג, וכבר היא טהורה.

ואם מצאה בחמשה עשר בניסן, היינו ביום כא-ב

סכין שחיטה שנמצאת בירושלים ביי"ד בניסן, בחזקת טהורה היא, ושוחט בה מיד, דאמרינן אפילו אם היתה טמאה, ודאי הטבילה בעליה אתמול כדי שתטהר בהערב שמש ותהא ראויה לשחוט היום בערב פסח.

כי כלי שנטמא והוטבל אסור להשתמש בו לקדשים, כל עוד הוא "טבול יום". ורק אחר הערב שמש, דהיינו צאת הכוכבים, הוא נטהר לגמרי.

נמצאה הסכין בשלושה עשר בניסן חיישין שמא היא טמאה, והואיל ויש שהות להטבילה עד הערב [כדי לטהרה בהערב שמש] חיישין שמא עדיין לא הטבילה בעליה.

ולכן הוא שונה ומטבילה, ושוחט בה את פסח ביי"ד, שכבר היה הערב שמש.

מצא קופיץ, שהיא סכין גדולה העשויה לשבור בה עצמות, הואיל ואינה עומדת לשחיטת קדשים, וכן אין משתמשין בה לשבירת עצמות הפסח שהרי נאמר "ועצם לא תשברו בו", לכן לא תלינן שהטבילה בעליה, ולפיכך בין בזה ובין בזה, היינו בין שנמצאת ביי"ג ובין שנמצאת ביי"ד, הרי הוא שונה ומטביל אותה ורק אז היא טהורה.

בגמרא בבלי מסכת פסחים [דף ע א] הקשו: הרי הקופיץ ראוי לקצץ בו עצמות של קרבן חגיגה הבא עם הפסח ביי"ד ניסן [אבל לקרבן הפסח אינו ראוי שהרי אסור לשבור בו עצם], ואם כן גם בזה יש לומר שהטבילה ביי"ג כדי שתהא ראויה לכך, ומדוע אם מצאה ביי"ד שונה ומטביל.

ומעמידה הגמרא את המשנה כגון שהיה